

חולין דף יג, ב-יח

סיכום גפ"ת

kobi.tora@gmail.com

סיכום הדף

נושאים שבדף: שחיטת עכו"ם וישראל מין. שחיטה בלילה או סומא. שחיטה בשבת או ביוה"כ. הכנה. מוקצה. בישול בשבת. שחיטה ובישול לבריא אגב חולה. כלי השחיטה. שחיטה במחובר ובתלוש. בשר שאכלו ישראל במדבר. העמדת הסכין.

שחיטת עכו"ם¹ פסולה² וממילא הבהמה נבילה ומטמאה במשא. דקדק רבי חייא בר אבא, המשנה שלא כדעת ר"א, שסבר סתם מחשבת גוי לשם ע"ז ואף באופן ששחט ישראל לגוי הבהמה אסורה בהנאה. ובמשנה לא אמרו אלא שנבילה וטמאה במשא, ולא אמרו איסור הנאה.

לדעת רבי אמי³ יש לדקדק במשנה ששחיטת גוי נבילה, אבל אם שחט מין ישראל שאדוק בע"ז השחיטה היא לע"ז ואסורה בהנאה. ומבואר בברייתא שחיטת מין⁴, לע"ז. פיתו, פת כותי⁵. יינו, יין נסך. ספריו שכתב תנ"ך⁶, כמו ספרי קוסמים ונביאי הבעל. פירותיו, טבלים. ו"א שבניו ממזרים. והתנא הראשון לא חשש לבניו של המין משום שמקפיד על אשתו שלא תזנה.

התבאר ששחיטת גוי, נבילה. ומבואר שלא אסרו בהנאה, שואלת הגמ' יש לחוש שהוא מין ושחיטתו צריכה להיות אסורה בהנאה, ביאר רנב"י⁷ (למסקנא) שאין רוב עובדי כוכבים מיניו, וסבר כשיטת רבי חייא בר אבא בשם ריו"ח נוכרים שבחו"ל⁸ מנהג אבותיהן בידיהן ואינם עובדים ע"ז מחמת אמונתן.

אמר רב יוסף בר מניומי בשם ר"נ, אין "מין" בעובדי כוכבים, למסקנת הגמ' הנפק"מ לגבי קרבן הגוי שמקבלים מהם⁹, ונאמר "איש איש" לרבות את הגוי⁹, ובגויים לא חילקו בין רשע לצדיק כשם שחילקו בישראל שמהמותרים לא מקבלים. (לא שייך לומר שהנפק"מ לגבי שחיטה שהרי שחיטת מין ישראל פסולה בודאי גוי¹⁰, לא שייך לומר שנפק"מ לגבי מורדין ולא מעלין, שהרי מין ישראל מורדין בודאי שאף גוי.)

**** הוספות וביאורי תוספות ****

¹ תוס' לעיל ג, ב (ד"ה קסבר) ביארו ששחיטת גוי פסולה מ"וזבחת" מה שאתה זובח אתה אוכל, כלומר מי שהוא בר זביחה לאפוקיי גוי ומומר להכעיס.

² אפילו השחיטה נעשתה כדין, ואפילו באופן שאחרים רואים אותו. רש"י ד"ה שחיטת.

³ רבי אמי לא חולק על רבי חייא שהרי ודאי המשנה לא כשיטת ר"א, אלא סבר רבי אמי שדקדוק זה הוא פשוט, ויש לדקדק ביותר אף ביחס לשחיטת מין.

⁴ מדובר בברייתא במין ישראל והראיה מפירות טבלים ובניו ממזרים, אלא שכ"ש מין גוי. רש"י ד"ה שחיטת מין. הגדרת "מין", חמור הוא ממומר לעבודת כוכבים ש"מין" הוא כומר האדוק בע"ז וכל מחשבותיו לה. רש"י ד"ה מין, והג' הצנזור. אמנם לפי הבנת המהר"ם וכן נראה במהרש"א תוס' ד"ה שחיטת מין חלקו וסברו שאין הבדל בהגדרה בין מין לבין מומר לעבודת כוכבים. ואמנם תוס' לעיל בדף ה לגבי דברי רב ענן חילקו בין מין האדוק בע"ז, ביארו המהר"ם והמהרש"א שזה רק כלפי שיטתו של רב ענן, אבל למסקנא שנדחו דברי רב ענן שסבר שמותר לאכל משחיטת מומר לע"ז, א"כ חוזר הדין כפי שמשמע מדבריהם לפנינו שמומר לע"ז אסור לאכל משחיטתו.

⁵ תוד"ה פיתו הביאו מפרקי דר"א שעזרא וזרובבל בן שאלתיאל ויהושע בן יהוצדק נידו אותם בשלש מאות כהנים, שלש מאות תינוקות, שלש מאות ס"ת (בגירס' נוסף שלש מאות שופרות) וכו', מכאן אמרו כל האוכל פת כותי כאילו אוכל בשר חזיר. רש"י ד"ה שחיטת מין, הביא כנזכר מדברי המשנה בשביעית שאמר ר"א כל האוכל פת כותי וכו' וכן הביאו תוס' לעיל ד, א ד"ה מצת כותי.

⁶ ספר תורה שכתבו מין ישרף, רש"י ד"ה כספרי קוסמין ע"פ הגמ' בגיטין מה, ב.

⁷ ביארו תוס' ד"ה נכרים, שלכן אף הנמצאים בארץ ישראל אינם אדוקים בע"ז.

⁸ אמנם הדברים נכתבו במפורש בברייתא, אבל בדרך הגמ' לשאלו והרי למדנו ההלכה במקום אחר רק בכה"ג שנשנה במשנה, ולגבי ברייתא לא לכולם נשמעה הברייתא. רש"י ד"ה ולא בעובדי.

⁹ לגמ' היה צד שלא מקבלים מגויים בכלל. ושאלו תוד"ה אבל, אם לא מקבלים מהם התורה לא היתה צריכה לכתוב מאומה ושלא נדקדק "איש איש", ונקטו שבכ"ז היה צד לומר שצדיקי הגויים יקבלו מהם. ומה שנאמר לגבי בעלי מומין שלא יקבלו, לא שנדקדק שתמימים כן נקבל מהם, אלא לחזק את האיסור להקריב בעלי מומין בלאו ועשה. ע"כ הכתוב בתוס' לפי פשוטו לשונם, ובמהרש"א ובמהר"ם האריכו מאוד בדבריהם מה סברו בה"א והרי היה מקום לומר שכשם שמחלקים בישראל בין מומר לצדיק, כך בגויים יהיה חלוקה בדומה. ועי' ברבותינו האחרונים על דברי המהרש"א בראש יוסף ותפארת יעקב ועוד.

¹⁰ מבואר בתוס' שהנידון בגמ' לגבי "מין עובד כוכבים". שהרי שאלו תוד"ה שחיטת, מדוע אמרה הגמ' אם שחיטת מין ישראל כ"ש עובד כוכבים, והרי יתכן שמין ישראל גרוע מעכו"ם שהרי מין ישראל שחיטתו לשם ע"ז, ואילו גוי למרות שעובד ע"ז אין ברור

התבאר במשנה ששחיטת גוי היא נבילה ומטמאה במשא¹¹, **ושאלו בגמ'** שהרי ההלכה היא פשוטה שהרי אם זאת נבילה ממילא דינה לטמא במשא, **לרבא א.** לומר שיש בהמה אחרת שמטמאה אף באוהל וזאת הנשחטת לשם ע"ז, **כשיטת רבי יהודה בן בתירא** שדרש הקש תקרובת ע"ז למת¹² "ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים" ללמד שתקרובת ע"ז מטמא באוהל. **לרבא ב.** המשנה שלא כרבי יהודה בן בתירא¹³, שנבילה זו מטמא במשא ויש אחרת שאף היא מטמא במשא ולא באוהל והיא הנשחטת לשם ע"ז.

השוחט בלילה או סומא ששחט, השחיטה כשרה. ודין זה הוא בדיעבד שלכתחילה צריך לשחוט באופן שרואה את השחיטה¹⁴, **ביאר רב פפא** שאף בלילה ניתן לשחט כאשר יש לו אבוקה, כפי הנלמד בדברי הברייתא "לעולם שוחטין בין ביום ובין בלילה בין בראש הגג ובין בראש הספינה"¹⁵. **רב אשי דקדק** שבמשנה הכוונה לדיעבד שהרי נכתב שחיטה בלילה בדומה לסומא. ובברייתא לכתחילה שהרי יש לו אבוקה.

דף יז

השוחט¹⁶ **בשבת או ביוה"כ** השחיטה כשרה למרות שמתחייב בנפשו. **אמר רב הונא**¹⁷ **דרש רב חייא בר רב בשם רב**, השחיטה הנ"ל אסורה באכילה באותו היום, ואמרו שכוונת רב **לשיטת רבי יהודה**¹⁸, וביררו בגמ' היכן מצאנו דין זה בדברי רבי יהודה:

א. לרבי אבא, שיטת רבי יהודה בדין הכנה, כדי שיהיה מותר לחתוך דילועין¹⁹ או נבילה לבהמה בשבת, צריך שיהיה מוכן לבהמה בער"ש²⁰, שאל"כ אין זה מן המוכן²¹. **כך גם בהמה שנשחטה** בשבת לא היתה מוכנה ולכן

**** הוספות וביאורי תוספות ****

הדבר ששוחט לע"ז. **וביאר** שמין גוי יותר חמור ממין ישראל, ופשוט ששחיטתו לשם ע"ז יותר ממין ישראל. ועי' לעיל דף ה, א בדברי רב ענן. במהרש"א ובמהר"ם כאן, ונכתבו דבריהם לעיל בדברי רש"י בהגדרת "מין", עיי"ש.

¹¹ אפילו בלא נגיעה שנאמר "והנושא את נבלתה". רש"י ד"ה מטמאה.

¹² ביאור תוס' ד"ה תקרובת, **שלכרע מקישים תקרובת ע"ז למת, לרבי יהודה בן בתירא** זה עד הנידון של טומאת אוהל, **ולרבנן** הוקש רק לגבי איסור הנאה. **עוד הוסיפו** שאף לפי שיטת רבנן יש בתקרובת טומאה מדרבנן.

¹³ **לרש"י א**, כלומר אין שום שחיטת גוי המטמאה באוהל. **לרש"י ב**, שחיטת גוי היא בדיוק כמו שאר נבילות, ומה שנזכר שמטמא במשא, לומר שאף שחיטה לשם ע"ז אינה מטמאה כי אם במשא (ד"ה איכא דאמרי).

¹⁴ כדי שיוכל לראות אם שחט רוב סימנים. רש"י ד"ה לכתחילה לא.

¹⁵ בגמ' להלן מא, א מבואר שלא שוחטים בים או בנהר שלא יאמרו ששוחט לשר של ים, וכן לא שוחט לתוך כלי שלא יאמרו שמקבל את הדם היות ורוצה לזרוקו לשם ע"ז. מ"מ בראש הגג שוחט ואין חוששים שיאמרו לצבא השמים שוחט, וכן אם יקבל בכלי ידעו שלא רוצה לטנף גגו ולא יהיה בו חשד. **ולכן מעמיד רש"י (ד"ה בין בראש)** שאף בספינה מותר לשחוט לתוך הים שלא יחשדוהו שהרי לא רוצה לטנף הספינה. **אמנם בתוד"ה בין**, כתבו שאי אפשר לבאר כדברי רש"י שהרי אף בעומד בספינה אמרו בגמ' שמוציא ידו ושוחט והדם יורד על דופני הספינה.

¹⁶ תוס' (ד"ה השוחט) הביאו את הגמ' להלן טו, א שמדובר **אפילו בשוחט בשבת במזיד**, וא"כ תמהו איך מותר לאכל משחיטתו מדוע לא מוגדר כמומר שאסור לאכל משחיטתו, ובודאי לשיטת ר"מ שאמר שמומר לדבר אחד מומר לכל התורה כולה. **וחילקו** שיש לחלק בין **בפרהסיא לבין צינעא**, אמנם לביאור בדעת ר"מ זה לא יועיל, ולכך יסדו תוס' שעשה **עבירה בפעם אחת אינו נעשה מומר לדבר**.

¹⁷ תוד"ה אמר רב הונא, **תמהו** שהרי משמע בכמה מקומות שר"ה היה גדול מרבי חייא. ועי' לעיל יג, א מה שכתבו בתוס' שהיו כמה אמוראים שנקראו ר"ה.

¹⁸ ואמרו תוס' ד"ה ונסבין שמבואר **שלישית רבנן** יכול לאכלה מיד אפילו בשבת, **ודנו תוס'** הרי הבשר צריך מליחה, וביארו, א. עבר ומלח בשבת. ב. מותר לאכל בלא מליחה באומצא, ודם האיברים כ"ז שלא פירש ממקומו מותר. **והוכיחו תוס'** מכאן שבשר המיועד לתליה לא צריך למולחו כלל, **ואמר ר"ת** שבודאי כך הוא אם צלאו לגמרי, ואף אם לא נצלה לגמרי אם לא פירש החוצה לית לן בה. ומה שנזכר בגמ' בביצה שמולחים, לא מחמת שורש הדין אלא מחמת המנהג.

הרע"א בגליון הש"ס ציין לתוס' יו"ט במנחות יא, ז שם מדובר לגבי שעיר של יוה"כ שחל בשבת שהיה נאכל לכהנים כדין חטאת, ודנו שם רבוותא אין מלחו בשבת, **והביא התוס' יו"ט** את דברי התוס' לפנינו שנאכל באומצא ועיי"ש במשנה שהיו נקראים בבליים וכו', **והביא עוד ששיטת הרמב"ם** שבעינין מליחה, ולשיטתו היה אפשר למלוח בשבת היות ואין עיבוד באוכלים, ואף לשיטת התוס' שיש מעבד, זה איסור מדרבנן ובמקדש הקלו שהרי אין שבות במקדש, ועיי"ש.

¹⁹ מבואר **שלדעת רבנן** מחתכין את הדילועין אף באופן שאין זה מוכן. **ודקדק ר"ת** שמדובר שהם **נתלשו** בשבת כמו שאמרו שהבמה נתנבלה בשבת. **ולכך תוס'** מעמידים שצריך לומר לשיטתו שאין חששות אחרים, שאמרו שבמקום שיש חשש שיעלה ויתלוש אסור, וכן באופן שנדחו לגמרי כמו גרוגרות וצימוקים שאסורים משום מוקצה. **וכאן מדובר** שנחשב מוכן אף במחובר שיש לו בהמה, שאל"כ יש לאסור כמו בגוי שהביא ליהודי פירות בשבת שיש לחשוש שתלשן בשבת אם יש מאותו המין מחובר, שלא נקרא מוכן שהרי היה לו לתלוש מער"ש. או שכאן מדובר שיושב ומצפה מתי יתלשו.

וחששו שמא יעלה יתלוש, שרק בדברים קלים חששו לכך כמו פירות אילן, ודברים שאדם מתאוה להם ויש חשש שישכח, או במשקה שבקל יכול לסחוט, אבל בדברים שצריך כלי עבודה כלי לתולשם לא חששו. ועיי"ש.

עוד ביארו (לא כר"ת) שניתן לומר שנתלש בער"ש, והחידוש שמוותר למטרע באוכל לבהמה או לעשותם לאוכל.
²⁰ תוס' ד"ה אם לא, ביארו שבדאי שהגירס' בגמ' **"ערב שבת"** ולא ערב יו"ט היות וסתם התנא בהלכות שבת כשיטת ר"ש שחותכין את הדלועין וכו'.

אסורה באכילה באותו היום. דחה אביי, שבדילוועין ונבילה מעיקרא היה מוכן לאדם²² והיה חסר בהכנה ביחס לבהמה, אבל בהמה מוגדרת מוכן לאדם, שאל"כ הרי איך יהיה מותר לשחוט בהמה ביו"ט²³, ואין לומר שבשעת השחיטה מתברר שעומדת היא לאכילה, שהרי לדעת רבי יהודה אין ברירה כמבואר בהלכה שאמר רבי יהודה לגבי קניית מקום העירוב, שלא שייך לזכות בב' מקומות שביתה, ואין ברירה ולכן לא יכול לתלות עירובו ברצונו, ומועיל לרבי יהודה להניח עירוב בב' מקומות ואומר שיזכה לו עירובו לצד שהחכם בא, ובער"ש כבר זכה לו העירוב את מקומו, ומדובר כפי שהעמיד ריו"ח שהחכם כבר הגיע רק חסר למניח העירוב בידיעה, ולא בחלות העירוב שכבר נקבע מער"ש ולא תלוי בברירה.

בין הדברים רצו להוכיח ששיטת רבי יהודה שאין ברירה ממה שאסר להפריש תרו"מ במחשבה מחבית יין²⁴ ואח"כ להפריש בפועל, ודחו²⁵ שאסר מחמת שמא יבקע הנוד ולא מצד שאין ברירה.

ב. לדעת רב יוסף, שיטת רבי יהודה בטלטול כלים, כלי שנשבר בשבת מותר לטלטלו רק אם יש בו שימוש מעין שימושו הראשון²⁶, א"כ הוכיחו דווקא אם ראוי למלאכתו שהיה מוכן לכך, ואם לא אסור בטלטול ולכן יש לאסור את הבהמה שנשחטה בשבת כיון שלא היתה מוכנה לכך. דחה אביי, הנידון בכלי שאסור משום "נולד", שהרי עד עתה היה "כלי" ומעתה הוא "שבר כלי", כל עוד ראוי להשתמש בו מעין מלאכתו הראשונה תורת כלי עליו, ואם הוא "שבר כלי" הרי נולד ואסור. משא"כ בבהמה תמיד היתה מוגדרת לאוכל²⁷ רק מוגדר כ"אוכלא דאיפרת" כלומר אוכל שפרש. ומצאנו הלכה זו בדברי רבי יהודה שאמר לגבי סחיטת פירות בשבת, אם הפירות מיועדים לאכילה המשקה שזב מהם מותר בשבת, ולא גוזרים שמא יסחט²⁸ היות והפירות מיועדים לאכילה. אם הפירות מיועדים למשקה, המשקה הזב אסור מחשש סחיטה. מוכח בדעת רבי יהודה שדבר שהיה טמון ויצא בשבת אין בו חשש נולד אם לא מצא סחיטה. כך גם בשחיטת בהמה.

דוחה הגמ', שהרי בדבר זה נחלקו שמואל ורב, ולדעת שמואל אכן בהמה שנשחטה בשבת תהיה אסורה לדעת רבי יהודה בשבת, שאמר רב יהודה בשם שמואל, שלדעת רבי יהודה בזיתים וענבים אפילו אם מיועדים לאכילה, משקה הזב מהם אסור היות והם סוג של פירות שבד"כ סוחטים ויש לחוש שיסחט, א"כ כך גם בבהמה צריך לגזור שמא ישחט²⁹ ולכן אסורה באכילה בשבת שנשחטה בה. אמנם לדעת רב³⁰ אין לגזור על הבהמה שנשחטה, שהרי לדעתו אף בזיתים וענבים המיועדים לאכילה לא גזר רבי יהודה.

ג. לדעת רב ששת בנו של רב אידי, רבי יהודה אמר שאין לטלטל נר ישן³¹ משום שמאוס וכבר הקצהו, כך גם בהמה שהייתה בער"ש באיסור אבר מן החי מקצה אותה ואסורה בטלטול. דוחה³² הגמ', והרי יתכן שאמר את

***** הוספות וביאורי תוספות *****

²¹ והוי מקוצה ומקוצה אסור מדרבנן. רש"י ד"ה הכא. בתוס' ד"ה אם לא הביאו את ביאורו של הר"ר יוסף שמדקדוק הלשון "אינה מן המוכן" מבואר שהבעיה היא בהכנה ולא במה שלא נשחטה, ולכן ביאורו שאף לתת עוף לפני הבהמה זה בכלל האיסור, שאמנם אינו צריך שחיטה כדי להגישו לבהמה אבל אינו מן המוכן.

²² מוכן לאדם אין הכוונה שראוי לשוחטה, אלא עומדת לאדם. תוס' ד"ה אם לא.

²³ אומרים תוס' ד"ה שאמנם כאן אביי אמר שבסתמא תרנגולת לאכילה עומדת, אבל בגמ' בביצה אמר שעומדת לאכילה ולגדל ביצים.

²⁴ הביא את דברי הברייתא (תוד"ה מדתניא, ביארו שאין זו משנה אלא ברייתא שבמשנה נזכר רק שיטת ר"מ) הלוקח יין מבין הכותים אומר שני לוגין וכו' ומיחל ושותה מיד דברי ר"מ, ורבי יהודה ורבי יוסי ור"ש אוסרין. רש"י (ד"ה הלוקח) ביאר שמשנה זו התירה ליטול יין מהכותים היות ומדובר קודם שגזרו על יינם. ובאו להשמיע שאמנם עמי הארצות לא חשודים על תרומה כי אם על מעשרות, בכ"ז כותי חשודים על תרומה. והסיבה שלא מפריש בפועל אלא באמירה בלבד, ביאר רש"י (ד"ה אומר) שאין לו כלים להפריש או שמדובר בער"ש בין השמשות שאין לו שהות להפריש.

²⁵ ונקטו תוס' ד"ה התם, שבסוגיא לפנינו לפי שיטת רב זה דחיה בעלמא, שהרי כאן באו לדון לדברי רב היכן מצא ברבי יהודה שסבר שהבהמה שנשחטה בשבת או ביו"ט תהיה אסורה באכילה באותו יום, והעמידו שסבר רבי יהודה שאין ברירה וכו' והנה על דין הלוקח יין מבין הכותים שיטת רב שכן מוכח שרבי יהודה סבר שאין ברירה, ואין את הסברא של שמא יבקע הנוד. והדברים תלויים אם דינו של איו נחלק על דין המשנה שם או לא.

²⁶ כאשר יש בו את שימושו הראשון יש בו "תורת כלי". רש"י ד"ה שיהו.

²⁷ כבר הוכיחו בסוגיא למעלה שבהמה מוגדרת "אוכל" שאל"כ איך שוחטים בהמה ביו"ט. רש"י ד"ה הכא.

²⁸ רש"י לפנינו (ד"ה סחיטה) כתב שהיא אב מלאכה. וכבר ציין בגליון שהרי בכמה מקומות ביאר שסחיטה הטי תולדה של דש.

²⁹ שואלים תוד"ה מודה, ג' קושיות א. יש לגזור לכו"ע מחשש שמא יסחוט, כך שמא ישחט. ב. מדוע חתרו לומר שהאיסור ליומא של בהמה שנשחטה הוא לדעת רבי יהודה, הרי לדעת רבנן יש לגזור יותר שהרי הם אסור כל משקים שזבו, וא"כ שיגזרו שמא ישחוט. ג. מאידך יש להקשות מה הדמיון בין "סחיטה" ל"שחיטה", הרי הרבה יותר קל לסחוט מאשר לשחוט, א"כ יש לחוש שמא ישחט, אבל מדוע נחשוש שמא ישחט. וביאורו, שבאמת אין דמיון בין שחיטה לסחיטה, אלא דימו בהמה המיועדת לשחיטה לפרי המיועד לאכילה. ולרבנן לא מצאנו גזירה אלא בפירות המיועדים למשקה. ומה שאסרו למעשה את הזב מהפירות זה מחמת שגזרו עומדים לאכילה אטו עומדים לסחיטה. ולרבי יהודה התיר כל משקה שזה מפירות המיועדים לאכילה, ורק בזיתים וענבים חשש שימלך בדעתו, ובהמה ג"כ יש לגזור מהאי טעמא (לשמואל).

³⁰ והיות והסוגיא לפנינו היא דעת רב, שהוא אמר על המשנה שאסורה ליומא ואמרו בדבריו לשיטת רבי יהודה, א"כ דברי רב יוסף לא יכולים להיות מקור לדברי רבי יהודה. ע"פ רש"י ד"ה מידי הוא טעמא.

³¹ נר חדש שלא הדליקו בו מעולם, לא אסר משום שראוי להניח בו פירות. רש"י ד"ה נר חדש.

דבריו ב"מוקצה מחמת מיאוס", אבל ב"מוקצה מחמת איסור" יתכן שהבמה לא הוקצה ותהיה מותרת. **מבאר הגמ'** שדעת רבי יהודה שאף "מוקצה מחמת איסור" הוא מוקצה, ממה שאמר שנרות העשויות מתכת מותרים בטלטל חוץ מנר שהדליקו בו "נרות שבת" שהרי הוקצה בבין השמשות³³ מחמת הנרות הדלוקים בו, **מבואר** שאסר רבי יהודה מוקצה מחמת איסור, וא"כ כך גם בהמה שנשחטה בשבת תהיה אסורה, **דוחה הגמ'** שאין ראייה שבנרות שבת הוא דחה והקצה בידיים, משא"כ בהמה אמנם לא היתה ראויה לשימוש שאינה שחוטה, אבל לא הקצה בידיים, וא"כ יתכן שתהיה מותרת אם נשחטה.

דף טו

ד. ביאר רב אשי שהכוונה לשיטת רבי יהודה בדין מבשל בשבת³⁴, **שלדעת רבי יהודה** אם בישל **בשוגג** נאכל למוצ"ש ובשבת אסור³⁵. אם בישל **במזיד**, המבשל עצמו לא יאכל לעולם ואחרים אוכלים במוצ"ש. **נמצא** שלדעת רבי יהודה השחיטה האמורה במשנה אסור לו לאכל לאותו היום שהרי זה בשוגג, **ובדומה ליוה"כ** שאסור לו לאכל מחמת איסורו של יום. **ומה שנזכר במשנה** "מתחייב בנפשו" באו לומר לגבי דין השחיטה שלמרות ששחיטה בשבת היא חמורה עד כדי שפעמים יש בה דין מיתה, בכ"ז השחיטה עצמה כשרה. **לא העמידו את המשנה כדעת ר"מ במזיד**, שסבר בשוגג יאכל³⁶, במזיד לא יאכל³⁷, שבמשנה מבואר שלגבי השחיטה עצמה אין הבדל בין שוגג למזיד, ואם אסור, לדעת ר"מ זה רק במזיד. **לא העמידו כדעת רבי יוחנן הסנדלר** בשחיטה בשוגג שהיא אסורה, שהרי סבר שבשוגג מותר רק לאחרים במוצ"ש³⁸, ובמזיד לא נאכל לעולם³⁹. היות ומדברי המשנה מבואר שהשחוט עצמו השחיטה כשרה כלפיו, ולריוח"ה כלפי השוחט לעולם אסור.

למד התנא לפני רב את דין המבשל בשבת "בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל", **רב השתיקו**. ותמה הגמ' מדוע השתיקו, אם רב סבר כרבי יהודה, **א**. מדוע השתיקו הרי כך שיטת רבי מאיר. **ב**. והרי רב מודע לשיטת רבי מאיר **שאמר רב חנן בר אמי** שרב הורה הלכה לתלמידיו כר"מ⁴⁰, רק בדרשות לרבים החמיר כרבי יהודה משום עמי הארצות. ואף אם תאמר שאותו תנא שנה את הדברים בדרשתו של רב, והרי הציבור ישמע לאמורא, ולא למי שדרוש את המשניות.

**** הוספות וביאורי תוספות ****

³² נוקטים תוס' (ד"ה אימר) שזה **דיחוי בעלמא** שהרי בכללי המוקצה, מוקצה מחמת איסור יותר חמור ממוקצה מחמת מיאוס, ואם אסר רבי יהודה מחמת מיאוס, בודאי שיאמר שאסור במחמת איסור.
³³ יש בו איסור **כיבוי**, ויש בו איסור **טלטול**, וכיון שהוקצה לבין השמשות אף שכבה לאחר זמן, הוקצה לכל השבת, מדין "מיגו דאיתקצאי". רש"י ד"ה הדולק בשבת.
³⁴ הכלל במחלוקת ר"מ ר"י וריו"ח, **מזיד של ר"מ**, **כך דינו של ר"י בשוגג**, **מזיד של ר"י**, **כך דינו של ריו"ח בשוגג**. סוף תוס' ד"ה המבשל.

מבשל במזיד	מבשל בשוגג	שיטת רבי מאיר
לכולם - בשבת אסור. במוצ"ש מותר.	מותר מיד (אפילו למבשל עצמו)	שיטת רבי יהודה
למבשל - אסור לעולם. לכולם - בשבת אסור. במוצ"ש מותר.	לכולם - בשבת אסור. במוצ"ש מותר.	שיטת רבי יוחנן הסנדלר
אסור לעולם - לכולם.	למבשל - אסור לעולם. לכולם - בשבת אסור. במוצ"ש מותר.	

³⁵ רש"י בד"ה ונוקמה, הביא **שיטת יש מפרשים** שלרבי יהודה בבישל בשוגג אחרים מותרים מיד והוא מותר למוצ"ש, היינו שכלפי עצמו יש איסור לההוא יומא, א"כ היה מקום להעמיד את דברי רב באיסור ליומא אליבא דרבי יהודה והאיסור כלפי עצמו, **ודחה רש"י** ביאורם שהרי בזמן שדימה רבי יהודה את המשנה דימו לדין יוה"כ שכולם אסורים בו בשווה ולא רק השוחט. ואף "אסורה באכילה ליומא" משמע לגמרי.

³⁶ ביארו תוס' ד"ה המבשל, שהשוחט עצמו אוכל בשבת מיד, שר"מ לא קנס שוגג אטו מזיד בכלל.
³⁷ ביארו תוס' ד"ה המבשל, שבו ביום אסור לכו"ע, **ובמוצ"ש** מותר אפילו כלפי השוחט. **וביאר רש"י ד"ה יאכל; לא יאכל, שבערב הכוונה "בכדי שיעשו", שאז אין כאן הנאה מדבר הנעשה בשבת.**
³⁸ ביאר רש"י ד"ה רבי יוחנן, שלמבשל עצמו קנסו היות ועשה עבירה, **ולשאר בני אדם** התירו במוצ"ש לאחר ב"כדי שיעשה", כדי שלא יהנו ממעשה עבירה.

³⁹ **לא מחמת קנס**, שהרי אחרים לא עשו עבירה, ביאר רש"י ד"ה במזיד ע"פ דברי הגמ' בכתובות ובב"ק שדרש מקרא "ושמרתם את השבת כי קדש", מה קדש אסור באכילה אף מעשה שבת אסור באכילה. ודקדקו שם שבהנאה לא נאסר, וכן לא נאסר בשוגג.
⁴⁰ ביארו תוס' (ד"ה מודי) **שמשמע** שכך היא ההלכה כשיטת ר"מ, **ותוס' הקשו על רש"י** שסבר שיש להתיר בנעשה בשבת רק לאחר ב"כדי שיעשו" כדי שלא יהנה ממעשה איסור, א"כ כך יהיה הדין בשוגג. **וביארו בסוף דבריהם** שבדבר שאינו שכיח לא גזרו רבנן. **ובתחילה ביארו** שהרי הדבר ראוי ע"י כסיסה א"כ אינו נהנה ל"כ מהאיסור, ודחו שהרי ר"מ התיר מנטעם מוקצה בהיה לו חולה והבריא ולא אסר מצד נהנה ממעשה שבת.

ביאר רנב"י שרב השתיקו משום שאמר את הדין בצורה של "שחיטה" וכך "השוחט בשבת בשוגג יאכל, במזיד לא יאכל", **ורב השתיקו ואמר לו**, אף אם אתה סובר כר"מ שבשוגג מותר, **אבל ר"מ** אמר את דינו רק לגבי מבשל בשוגג שאוכל היה ראוי ללועסו חי⁴¹, **אבל לגבי שחיטה** שאין הבשר ראוי לאכילה ע"י כסיסה שהרי אסור מצד "אבר מן החי" לא התיר ר"מ. **שואלת הגמ'**, הרי המשנה שלנו נקטה שהשוחט בשבת השחיטה כשרה, ורב אמר שלאותו היום אסור, **וביאר** שאמר זאת לשיטת רבי יהודה, **אבל לר"מ** מבואר שמותר אף כלפי שחיטה. **מבארת הגמ'** היתרו של ר"מ רק באופן שהיה לו חולה מבעוד יום⁴² (למסקנא) והבריא⁴³, הבהמה הייתה מיועדת עבורו ואינה מוקצת, **ור"מ** לא הגדיר "שוגג" בתורת מעשה האסור. **ורבי יהודה אסר** שהרי הוא כבר בריא, ולדעתו שוגג הוא איסור שבת.

ומצאנו שרב אסר בשר שנשחט בשבת מצד מקוצה, **שאמר רב אחא בר אדא בשם רב**, או שאמר רבי יצחק בר אדא בשם רב, אם **שחט** לחולה בשבת אסור לבריא⁴⁴, שלגבי הבריא זה מוקצה. אם **בישל** לחולה בשבת מותר אף לבריא, **והחילוק בין בישול לשחיטה**, שלפני הבישול ראוי לאכילה ע"י כסיסה, משא"כ בשחיטה שאינו ראוי לאכל קודם השחיטה.

אמר ר"פ, אם היה לו חולה מבעוד יום, **השחיטה** תהיה מותרת אף לבריא שהרי הבמה אינה מוקצת בתחילת השבת. אם **בישל** לחולה אסור לבריא לאכל, **וביאר** שקצץ לו דלעת⁴⁵ שבתחילת השבת הייתה מוקצה שהייתה מחוברת לקרקע.

אמר רב דימי מנהרדעא, להלכה: השוחט בשבת לצורך החולה⁴⁶ מותר לבריא לאכל באומצא, **כלומר** חי בלא בישול⁴⁷. **והשחיטה** מותרת ולא הבישול, משום שאי אפשר להכין כזית בשר לאכילה בלא לשחוט את כל הבהמה, **מאיזך בישול** אסרו שמא ירבה בשביל הבריא ויש כאן תוספת איסור.

הכלים שלכתחילה לא ישחט בהם ובדיעבד כשר, **א**. מגל-יד, יש ב' חלקים האחד חלק כסכין, וצד שני יש בו פגימות ואסור לשחוט בו, **אמרו שלכתחילה** לא ישחט שמא יתחלפו לו הצדדים⁴⁸, ובדיעבד כשר. **ב**. צור. **ג**. קנה. **49** **מסקנת הגמ', שלדעת רבי חייא** שחיטה בצור וקנה⁵⁰ כשרה אפילו לכתחילה, **והמשנה** היא לשיטת רבי⁵¹

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁴¹ כל אכילה שאינה כדרכה נקראת "כסיסה". רש"י ד"ה אבל.

⁴² **לא העמידו בשוגג לר"מ** ולא צריך להעמיד באופן של חולה, **ביארו תוס'** (ד"ה כז) שרצו להעמיד בדמיון ליוה"כ שאסור אע"פ שהיה לו חולה. **ואמנם** לא לגמרי דומה ליוה"כ שהרי בשבת אם לא היה מבריא החולה לדעת רבי יהודה היה מותר לגמרי, בכ"ז על החלק שחייב בו דימו שבת ליוה"כ.

⁴³ שאלו תור"ה כגון, **למ"ד יש מוקצה לחצי שבת** הרי הבהמה היא מוקצה מהשעה שהבריא, ואף לרבי יהודה מדוע אסור רק מצד קנס של שוגג אטו מזיד, הרי יש לאסור מצד מוקצה לחצי שבת. **וביאר** א. רגילות שהחולה חוזר לחוליו ולא מתקצת הבהמה. **ב**. רב הסתפק אם יש מוקצה לחצי שבת, ולכן העמיד כר"י שסבר שיש לאסור מצד שוגג אטו מזיד.

⁴⁴ אמנם אין איסור שבת שהרי הותר מצד פיקוח נפש, **אבל יש איסור מוקצה** שלא היתה ראויה להישחט בשבת שהרי עדיין לא היה חולה. רש"י ד"ה אסור.

⁴⁵ רש"י (ד"ה כגון) ביאר, **א**. מדובר שקצץ דלעת מן המחובר ובישל, יש כאן איסור מוקצה היות והייתה מחוברת בין השמשות בתחילת השבת. **ב**. יש מפרשים, מדובר בדלעת תלושה והיא מוקצה היות והיא קשה ואינה ראויה לאכילה. **ורש"י דחה ביאור זה**, **א**. דלעת יותר רכה מבשר. **ב**. אמרו "קצץ" ומשמעותו מן המחובר, ואם מדובר בתלוש היה צריך לומר "חיתוך". **תוס'** (ד"ה כגון) **חולקים על רש"י**, ושאלו שאם מדובר ביחס לחיתוך מן המחובר מדוע צריך לאסור מצד בישול הרי אסור מצד החיתוך, ובדלעת לא שייך לכוס בעודה חיה. **וביאר ר"ת** שמדובר בדלעת תלושה, והוכיחו מכמה סוגיות ששייך לשון "קצץ" לגבי דברים תלושים. **וכן** שייך לשון "קוצץ" היות וחותר חתיכות גדולות.

עוד ביארו תוס', שאמנם מסקנת הסוגיא בביצה שמזון המוכן לבהמה מוכן הוא לאדם, והרי הדלעת לא מבושלת ראויה לאכילת בהמה, א"כ מדוע מוגדר כלא מוכן לאדם. **וביאר** שהיות והיא עומדת לאכילת אדם, אבל אינה ראויה עדיין לאכילה היא מוקצה, למרות שבהמה יכולה לאכל.

⁴⁶ **נקט רש"י (ד"ה הלכתא)** שמדובר בחולה שהיה חולה מבעוד יום. (כנראה ביאר כך רש"י כדי לומר שאין איסור מוקצה בבהמה, וכדברי רב אחא או רבי יצחק בשם רב. אמנם עי' ברמב"ם הלכות שבת ב, ט ושם בהשג' הראב"ד.)

⁴⁷ עי' תור"ה ונסבין לעיל יד, א שביארו מה דין "מליחה".

⁴⁸ **פסק רש"י להלכה** – שסכין שיש פגימה ומהפגימה ואילך יש שיעור סכין כשר, לכתחילה לא ישחט בה, כדרך שאמרו כאן במגל-יד שלמרות שיש בו חלק כשר לא ישחטו בו מחשש שיתחלף בחלק הפסול.

⁴⁹ **בתחילה רצו לומר, במשנה מבואר** שצור וקנה כשר בדיעבד **בברייתא מבואר** שכשרים לכתחילה, **וחילקו** שבתלוש כשר לכתחילה ובמחובר כשר בדיעבד (זוה המשנה), **וכדברי רב כהנא** שאמר שנחלקו רבי ורבי חייא במחובר לקרקע, **לרבי** פסול (שנאמר "ויקח את המאכלת" – עי' להלן טז, א) **ורבי חייא** מכשיר, ואף לרבי חייא רק בדיעבד (המשנה). וקשה לומר שרבי חייא הכשיר רק בדיעבד שמבואר בברייתא שאף לכתחילה שוחטים במחובר. **ורצו לומר** שבאמת לרבי חייא אף לכתחילה שוחט במחובר, ונזכר הדין כלפי דיעבד, לומר שרבי פוסל אפילו בדיעבד. **וא"כ המשנה** שכתבה קנה וצור כשר בדיעבד, לא כרבי שפסל אפילו בדיעבד, ולא כרבי חייא שהכשיר לכתחילה. אלא העמידו כרבי ובתלוש שחיברו כשר בדיעבד, עיין למעלה.

עי' תור"ה תלוש להלן טז, א שביארו שבין כך אין להעמיד את המשנה כדעת רבי חייא שהרי לדבריו מחובר כשר לשחיטה, ומסקנת הגמ' יח, שציפורן פסולה משום שהיא מחוברת. **אלא** שהגמ' לא דחתה דחיה זו היות ולמסקנא בין כך לא העמידו את המשנה כרבי חייא.

שבאופן שמחובר פסול אף בדיעבד, ואם היו תלושים ואח"כ חיברם לכתחילה לא ישחט ובדיעבד שחיטתו כשרה⁵². **והביאו מדברי הבריייתא** שיש לחלק בין מחובר לתלוש שאח"כ חיברו, אם חיבר סכין לגלגל של עגלה, שחיטתו כשרה. נעץ סכין בכותל, שחיטתו כשרה. **אם היה צור יוצא מהכותל** או קנה עולה מאליו⁵³, שחיטתו פסולה. **מבואר** שיש חילוק במחובר, אם מחובר מעיקרו, פסול. אם תלוש שחיברו, כשר.

דף טז

התבאר שהשוחט במוכני, היינו חיבר סכין לגלגל וסובב הגלגל, השחיטה כשרה, **וביאר א**. רק בגלגל המסתובב **ע"י אדם**, והמסתובב ע"י **כח מים** השחיטה פסולה⁵⁴. **ב**. אף בסיבוב ע"י מים השחיטה כשרה באופן שהיה בכח **ראשון**, כלומר האדם הסיר את מעצור המים ובאותה עת גרם לסיבוב הגלגל שהזיז את הסכין, **אבל** אם הסיר את המעצור ורק לאחר זמן נשחטה הבהמה זה לא כח האדם ופסול. **כעין זה אמר רב פפא** לגבי כפת את חברו לפני סכר המים, והרים את הסכר, אם המים הרגו מיד בפעולתו **הראשונה** הרי זה כליו שהרג בהם. **אבל בכח שני**, כלומר הרחיק את הכפות ולאחר זמן באו המים, זה לא כוחו וגרמא בעלמא⁵⁵.

ישב רב מאחורי רבי חייא, ורבי חייא ישב לפני רבי, ואמר רבי המקור להלכה ששחיטה כשרה דווקא בדבר התלוש ולא במחובר שנאמר **"ויקח את המאכלת לשחט"**⁵⁶, **שאל רב את רבי חייא** איך הדרשה, אמר לו רבי חייא, לא אמר טעם נכון⁵⁷, **והפסוק** שהביא רבי עניינו על זריזותו של אברהם אבינו שטרח להביא סכין שחשש שלא ימצא צור המחובר הראוי לשחיטה.

אמר רבא, דין תלוש ואח"כ חיברו לגבי: **א. עבודת כוכבים**, בודאי מוגדר כתלוש. **שהרי אמרו** שאם משתחוה לביתו⁵⁸ אוסרו⁵⁹, והתורה אמרה "אלהיהם על ההרים" ולא ההרים אלהיהם שאין ע"ז מחובר⁶⁰, **בהכרח** תלוש שחיברו מוגדר כתלוש ונאסר.

ב. הכשר זרעים, מחלוקת תנאים. הפך כלי על כותל, אם רצה שהקערה תודח ואח"כ נפלו המים על פירות הכשירו אותם לקבלת טומאה, **והסיבה** לדבר היות **וכל מים שתחילתם ברצון, מכשירים לקבל טומאה וזה בתנאי שהחשיב אותם בירידתם לצורך דבר שהוא תלוש**. אם הניח את הכלי כדי שהכותל לא ינזק מהמים, המים שנפלו אח"כ על פירות לא מכשירים אותם לקבל טומאה. **ובמשמעות** הדברים לכאורה יש סתירה, שמתחילת הדברים משמע שאם הניח את הכלי בעבור נקיון הכותל לא מועיל להכשיר (שהרי לכלי, משכיר), **ומסוף הדברים משמע**

**** הוספות וביאורי תוספות ****

⁵⁰ תוס' (ד"ה ורמינהי) שיש לחלק בין סוגי קנה.

⁵¹ ולא אמרו להעמיד את המשנה כרבי חייא משום **כח דהיתרא**, שכבר שמענו בבריייתא שבכל שוחטים בין בתלוש ובין במחובר.

⁵² **שאלו תוס' (ד"ה אלא)** מדוע לא העמידו ששחיטה בצור וקנה כשרה לכתחילה (יתכן כרבי חייא) והנאמר בשמנה "השוחט" לשון דיעבד, זה מחמת השחיטה ב"מגל-יד". **וביאר** שאין סיבה לצרפם בדין אחד, ואם נזכרו ביחד משמע שאף הם בדיעבד.

⁵³ **קנה עולה מאליו בא לגלות על צור** היוצא מן הכותל, שמדובר בכותל מערה וכד' כמו דבר הגדל מאליו, אבל לא באו למעט בקנה שנטע אדם שפסול. תוס' ד"ה או שהיה.

⁵⁴ **המקור** "וזבחת" שצריך שיהיה זביחה של אדם. רש"י ד"ה דמיא.

⁵⁵ **וביאר** תוס' (ד"ה אבל) מדוע אין מחייבים אותו על **עצם הכפיתה**, אם ההרוג כבר עמד במקומו, פטור על הכפיתה אפילו ידע שסוף סוף יבואו המים לאותו מקום, כיון שהתורה חייבה רק באופן שהתחיל ההיזק כבר. ואפילו הביאו לשם וכפתו, יהיה פטור היות שבשעה שהביאו לא היה הנזק שם, ודומה לזרק חץ והחזיק מגן, ונטל ממנו את המגן.

⁵⁶ תוס' (ד"ה מנין) שאלו שהפסוק הנזכר הביא הגמ' בכמה מקומות ביחס ל"כלי" הנצרך בקודשים, **ביאר ר"ת** שלגבי תלוש ולא מחובר אין הבדל בין שחיטת קודשים לשחיטת חולין שבשניהם לא יהיה במחובר, שהרי הפסוק אומר לשחוט בנו ולא אמר "לעולה", אבל אין צריך דווקא "כלי" בחולין שרק בקודשים צריך כלי כמו עניינו של כלי שרת. **ועיקר הדרשה ביאר תוס'** שאמרה תורה "ויקח" ולא אמרו "והכין" מבואר שצריך תלוש (ועי' ברש"י שביאר שנראה שצריך לומר בגמ' שהביאו את הפסוק הראשון שאברהם אבינו הביא את המאכלת ואת האש ובהכרח היה תלוש). ממה שנאמר **"מאכלת"** ולא כתוב לשון "המחתך" מבואר שצריך כלי בקודשים. **ואמנם רבי חייא** ביאר שהפסוק מתייחס לגבי זריזותו של אברהם אבינו ולא לגבי ההלכה שצריך לשחוט בתלוש, מ"מ לגבי עצם הדין שצריך "כלי", נראה שמודה רבי חייא.

⁵⁷ לשון הגמ' "ו' דכתיב אאופתא", כלומר כמו שכותבים "ו" על עץ שיש הרבה סדקים שאינו נראה מחמת הסדקים, והתכוון רבי חייא לומר שאין טעמו של רבי נראה, או החריצים עצמם נקראים ו, **והסיבה לדבר** שהתבאר לעיל ששיטת רבי חייא שהוא מכשיר במחובר. **הביא רש"י שיטה אחרת בביאור הגמ'**, רב שמע פסוק שאמר רבי ולא ידע על מה, אמר לו רבי חייא טעם הביא לפסול שחיטה מן המחובר ואינו עיקר, ואמר לו רב והרי הביא פסוק, וביאר לו רבי חייא שהפסוק מתייחס לזריזותו של אברהם אבינו.

⁵⁸ דווקא **ביתו שלו**, ולא של חברו שאינו יכול לאוסרו מצד דבר שאינו שלו. רש"י ד"ה המשתחוה.

⁵⁹ אמרו תוד"ה לענין, **משתחוה לאילן לדעת רבנן** לא אוסרו משום שנחשב למחובר היות ומדובר שיונק מן הקרקע מההשרשה החדשה, אבל בית בודאי מוגדר תלוש שחיברו. **ועוד אמרו** לגבי עצים ואבנים של בית שהיה סמוך לבית ע"ז, שם אסור מחמת שעבדו לכל אבן ואבן או שנבנה לשם ע"ז.

⁶⁰ הר שתלשו ואח"כ חיברו, **ועבדו לאחר שחובר** נאסר מצד "לא ידבק בידך". רש"י ד"ה לענין עבודת כוכבים.

שדווקא אם ע"מ שלא ינזק הכותל, אינו מכשיר. אבל לצורך הדחתו⁶¹ מכשיר. לדעת ר"א, באמת נחלקו⁶² בכך תנאים ומי ששנה את החלק הראשון לא שנה את החלק השני. נמצא שלדעת ר"א תלשו ואח"כ חיברו לגבי הכשר קבלת טומאה תלוי במחלוקת תנאים הנזכרת. לדעת רב פפא הכל שיטת תנא אחד⁶³, ויש לחלק בין כותל הנבנה בידי אדם שאינו מכשיר רק באופן שעשה ע"מ שלא ינזק הקיר, לבין כותל מערה שאינו מכשיר אפילו אם עושה ע"מ לנקותו.

ג. הסתפק רבא⁶⁴ בדין שחיטה האם תלוש ואח"כ מחובר פסול לשחיטה, הביאו ראייה צור היוצא מן הכותל וקנה היוצא מאליו, שמבואר שהשחיטה כשרה למרות שמדובר בתלוש שחיברו. דוחה הגמ' שאין ראייה היות ומדובר בכותל מערה שבו מעיקרא היה צור, כדרך שביארו בקנה העולה מאליו. עוד הביאו ראייה, נעץ סכין בכותל ושחט, כשר, א"כ מבואר שמוגדר כתלוש. דוחה הגמ' אין ראייה מסכין כיון שלא ביטלה. עוד הביאו ראייה משוחט במחובר לקרקע והעמידו לעיל שמדובר בתלוש שחיברו, ומבואר ששחיטתו כשרה. דוחה הגמ', שמדובר בסכין שלא ביטלו.

נעץ סכין בכותל ושחט, שחיטתו כשרה, ביאר רב ענן בשם שמואל שהשחיטה כשרה רק באופן (סכין למעלה) חודה פונה למטה וצואר הבהמה למטה, אבל אם (סכין למטה) חוד הסכין פונה כלפי מעלה וצואר הבהמה למעלה, השחיטה פסולה שחוששים שדרס⁶⁵, שהרי הצואר מכביד על הסכין. תמה הגמ' והרי מבואר בברייתא בין צואר למטה ובין למעלה השחיטה כשרה, ביאר רב זביד שדינהם חלוקים, אם שוחט בסכין תלוש השחיטה כשרה אף באופן שחוד הסכין כלפי מעלה, ובמחובר דווקא בחוד למטה. לדעת ר"פ הברייתא שהתירה בין למטה ובין למעלה עסקה בשחיטת עוף שהוא קל ובהמה יהיה אסור לשחוט.

אמר רב חסדא בשם רב יצחק, וי"א שאמרו בברייתא, ה' הלכות נאמרו שלא לבצע ב"קרומית של קנה". א. שחיטה. ב. מילה. ג. חיתוך בשר. ד. חציצת שיניים. ה. קינוח מכה⁶⁶. הכל מחמת שיש בה קיסמים דקים שיכולים לבא לידי סכנה, וכן בשחיטה ינקב הושט ויטריף. ואמנם למדנו ששוחטים בקרומית של קנה, ביאר ר"פ שמדובר בסוג של קנה הגדל על שפת האגם שבשעה שהוא יבש, חלק ואין בו קיסמים. ר"פ חתך בהם קירבי דגים היות והם צלולים רואה אם נדבקו שם קיסמים. רבה בר רב הונא חתך עוף היות והוא רך לא נכנסים הקיסמים בתוכו. המשנה אמרה "הכל שוחטין", לרבות עוף שלא נאמר בו שחיטה בתורה. "לעולם שוחטין", ביאר רבה שהמשנה לדעת רבי ישמעאל, שסבר שבמדבר לא הותר לעם ישראל לאכל כי אם בשר שלמים, ולא הותר בשר תאווה של שחיטת חולין⁶⁷, והותר להם רק מנשכנסו לארץ, והיה צד לומר שבשעה שיצאו לגלות נאסר להם בשר תאווה כמו במדבר, אמרה המשנה "לעולם שוחטין". דחה רב יוסף, א. היה צריך לומר "לעולם שוחטין ואוכלין". ב. הסיבה שנאסר להם בשר תאווה היות והיו קרובים למשכן ויכלו לאכל בשר קודש, והותר להם בשר תאווה שנכנסו לארץ היות והתרחקו מהמשכן⁶⁸, א"כ כ"ש שהותר להם בשעה שיצאו לגלות.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁶¹ אומרים תוס' ד"ה אמר, שלא שייך לומר שאם הניח את הכלי ע"מ להדיחו יהא נחשב הדבר כאילו הניחו שלא ינזק הכותל, שהרי אין קשר בין הסברות ואינם תלויות זה בזה.

⁶² נוקטים תוס' ד"ה אמר, שרב יוסף הסתפק בגמ' בב"ב מה דין מי גשמים שחשב להדיח בהם איצטרובל, האם מכשירים את הזרעים, דווקא למ"ד תלוש שחיברו הוי מחובר לדעת ר"א, שהרי לשיטת ר"פ לכו"ע הוי תלוש.

⁶³ ותלוש שחיברו מוגדר כתלוש. רש"י ד"ה חד. וכן משמע בתוס' ד"ה אמר.

⁶⁴ רש"י ד"ה לענין שחיטה, ביאר שרבא לא היה משמע לו מהברייתא שהגמ' הביאה לעיל. ותוד"ה תלוש שאלו מה ספקו של רבא הרי לעיל נקטו שלרבי שחיטה בתלוש שחיברו כשרה בדיעבד, ולרבי חייא אף לכתחילה. וביאר שספקו של רבא היה לפי שיטת רבי שאולי בחיבר לאחר זמן מוגדר כתלוש, או שלרבי אין הבדל בין מחובר מעיקרא או שחיברו לאחר זמן. ורבא העמיד את המשנה כשיטת רבי חייא ונקטו בלשון של דיעבד שבכל אופן יש חשש של דריסה, והברייתא שמבואר שמוותר לכתחילה היא כשיטת ר"פ שמדובר בעוף קל. או כתירצו של רב זביד שנכתב לצדדין, וכאשר הצואר למטה מותר במחובר אפילו לכתחילה, וכאשר הצואר למעלה לכתחילה אסור מחשש שמא ידרוס. ותוס' נשאר בצ"ע איך ניתן להעמיד את המשנה כדעת רבי חייא שהרי לדעתו מחובר כשר, ובמשנה מבואר שציפורן פסולה לשחיטה וכאמור בגמ' מצד מחובר.

⁶⁵ באמת לשון הברייתא שמא ידרוס בעתיד, ותוס' ד"ה אמר שמואל תמהו על לשון זה, שהרי צ"ל שמא דרס בעבר, וביארו שאפילו אם יאמר השוחט בריא לי שלא דרסת, בכ"ז אנו פוסלים את שחיטתו שמא יפסול בפעם אחרת.

⁶⁶ בה"א למדו שהכוונה לקינוח בית הכסא, ושאילו שהרי אסור לקנח בדבר שהאור שולט בו, ולכך העמיד ר"פ שהכוונה לקינוח מכה.

⁶⁷ רש"י (ד"ה נאסר להם) ביאר שאם היו אוכלים בשר תאווה היו ענושים כרת שנאמר "אשר ישחט מחוץ למחנה ואל פתח אהל מועד לא הביאו". ותמהו תוד"ה שבתחלה, שהרי הפסוק הנזכר עוסק בקודשים ושחטי חוץ. לכן ביארו שמשמעות הפסוקים שהותר להם בארץ בשר תאווה א"כ משמע שעד עתה היה אסור.

⁶⁸ תוד"ה וכל שואלים שהרי למ"ד שהותרו במות, לא מוגדר שהתרחקו ממקום ההקרבה אלא להפך התקרבו יותר שהרי יכולים להקריב בממות.

דעת רב יוסף, המשנה כשיטת רבי עקיבא⁶⁹ שאמר שבמדבר הותר לעם ישראל בשר נחירה, כאשר נכנסו לארץ נאסר עליהם נחירה ונזקקו לשחיטה, היה צד לומר שיצאו לגלות יחזרו להיתר נחירה, קמ"ל המשנה "לעולם שוחטין".

דף יז

שורש המחלוקת בין ר"ע לר"י "כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ד' אלקיך לשום שמו שם וזבחת מבקרך ומצאנך", **לדעת ר"ע** מעולם לא נאסר להם בשר תאוה והכניסה לארץ מחייבת שחיטה, **ולדעת ר"י** מעולם לא הותר להם בשר נחירה, והכניסה לארץ התירה בשר תאוה. **הפסוקים**⁷⁰: "ושחט את בן הבקר", **לר"י** דין שחיטה. **לר"ע**, מתייחס לקודשים שתמיד היה בהם שחיטה. "הצאן ובקר ישחט להם", **לר"י** מובן לשון שחיטה. **לר"ע**, התורה קראה לנחירה שחיטה. **במשנה לגבי כיסוי הדם** מבואר שנותר פטור מכיסוי הדם, **לר"י** מובן ונחירה היא שחיטה שאינה ראויה. **ולר"ע**, אמנם הצטוו על כיסוי במדבר ונחירה דינה כשחיטה, אבל למעשה פטור משום שנאסר נחירה. בשר תאוה שנכנסו לארץ לא חייבים לאכול בקדושה שאמרה תורה "אך כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו" **לר"ע** מובן שהרי הותרו באכילה במדבר, **ולר"י** מבארת הגמ' שחיות שהם אינם ראויים להקרבה הותרו להם במדבר.

שאל רבי ירמיה⁷¹ מה דין איברי בשר נחירה שהכניסו לארץ, **מבארת הגמ'** שהספק הוא לאחר ז' שנים של כיבוש שהרי הותר להם באותם שנים אפילו דברים טמאים⁷² **ואמר רבי ירמיה בר אבא** אפילו כתלי דחזירי. **או** שהספק אף באותם ז' שנים ומה שהותר להם זה דווקא של יושבי הארץ ולא מאכלות אסורות של ישראל. והניחו בתיקו. **רבא תמה על הביאורים הנזכרים** "הכל שוחטין" ו"לעולם שוחטין", שא"כ מה הרבותא ב"בכל שוחטים", וצריך להעמיד חידוש באותו משקל של כולם, או כלפי השוחטים או כלפי הנשחטים, ולאחר שהעמדנו על הנשחטים כלומר הוסיפו עוף צריך שחיטה, ובגלות צריכים שחיטה, א"כ לא שייך לרבות סוגים של כלים לשחיטה שהם ב"שוחטים" ולא ב"נשחטים", **אלא ביאר רבא** "הכל שוחטין" נאמר פעמיים בתחילת הפרק ובמשנה דידן, לרבות כותי ולרבות מומר⁷³. "לעולם שוחטין" ביום, בלילה⁷⁴, ראש הגג⁷⁵ וראש הספינה⁷⁶. "בכל שוחטין" צור, זכוכית, קרומית של קנה.

אמרה המשנה **בכל שוחטין חוץ מ: א. מגל-קציר. ב. מגירה. ג. שיניים** (מבואר במסקנת הגמ' יח, א שבשן אחת מותר לשחוט לכתחילה, ובמשנה מדובר שהיה לחי תלושה והיו ב' שיניים⁷⁷). **ד. ציפורן** (מבואר במסקנת הגמ' יח, א שבציפורן תלושה מותר לכתחילה, ובמשנה אסרו היות ומדובר במחוברת⁷⁸), שאינם שוחטים כי אם חונקים.

- בכל סוגיית העמדת הסכין, ביארנו לפי פשוטו של מקרא לדעת רש"י, ורבו מחלוקות הראשונים בסוגיא זו,

ועי' רי"ף וביאור שיטתו ברשב"א וברא"ש, ר"ן ורמב"ן - .

אביו של שמואל פגם בסכין כמה וכמה סוגי פגימות ושלח לחכמי ארץ ישראל שיורו הלכה מהי פגימה האוסרת את השחיטה. **ואמרו לו** פגימה האוסרת היא כ"מגירה", כלומר שמעביר את הציפורן מתחילת הסכין לראש הסכין נעצרת הציפורן בעוקץ של הפגימה, בין במעבר למטה ובין במעבר ללמעלה.

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁶⁹ מבארים תוס' ד"ה רבי עקיבא, **שלא שייך לומר שלא חלקו ר"ע ור"י** אלא עסקו בעניינים שונים, שהרי אם לר"ע הותר בשר תאוה לא היה מקור לנחירה, שהרי בודאי מודה שבקודשים צריך שחיטה, ולגבי צבי ואיל הרי נדרש שהותר להם, א"כ כלפי מה נאמר נחירה, בהכרח לגבי בשר תאוה שהותר להם. **והשאירו בצ"ע** שאולי הפסוק בא להתיר נחירה בבעלי מומין שאסורים להקרבה.

⁷⁰ רש"י ד"ה בשר, מביא עוד פסוקים "אל פתח אהל מועד" לר"י עוסק בקודשים בלבד. "בכל אות נפשך תאכל בשר" **יתבאר** מידת דרך ארץ כפי שדרש ראב"ע שלא יאכל בשר אלא לתיאבון. "וכי ירחק וזבחת" הזהיר על שחיטת חולין למרות שעיקר הפסוק נלמד על פסולי המוקדשין.

⁷¹ כתב רש"י ד"ה שהכניסו לארץ "ודרוש וקבל שכר הוא שצריכין אנו לעמוד על האמת ואע"פ שכבר עבר".

⁷² ומבארים תוד"ה כי, **שלעולם לא הסתפקו בכתלי חזירי שלהם, או בנחירה לאחר שנכנסו.**

⁷³ עי לעיל ג, ב תוס' ד"ה מאי טעמא.

⁷⁴ כאשר יש אבוקה כנגדו. רש"י ד"ה בין בלילה.

⁷⁵ לא חוששים **שיאמרו לצבא השמים** הוא שוחט. רש"י ד"ה בין בראש הגג.

⁷⁶ אפילו שאמרו שאסור **לשחט לימים**, ככה"ג מותר שיודעים שלא רוצה ללכלך ספינתו. ועי' לעיל יג, ב תוס' ד"ה בין בראש הספינה, **שהעמידו דווקא** שמוציא ידו חוץ לספינה והדם שותת על דופני הספינה.

⁷⁷ ביאר רש"י יח, א ד"ה הא בתרתי, **שהרווח בין השיניים** הוא כפגימה. **ובד"ה חדא ביאר**, שן אחת כשרה אפילו שאין רחבה, שמדובר שמולך ומביא ואז אפילו באיזמל קטן כשר. **ותוס' ד"ה הא בתלושה** נוקטים שאף לגבי שן ניתן לתרץ בדיוק כמו בציפורן שיש הבדל בין מחובר לתלושה, אלא משום שלשון המשנה "שיניים" ברבים, לכך ביארו בתלושים ופוסלים משום שהם חונקים.

⁷⁸ ורש"י ביאר במשנה טו, ב ד"ה שהם חונקים, **שנכתב ביחס** לשאר דברים שהרי מסקנת הגמ' כאמור שפסול ציפורן מצד מחובר.

למדו בברייתא, סכין שיש בה הרבה פגימות, פסולה. ולא משנה אם פגימתה בדרגה שהבשר נעצר ונקרע (*אוגרת*), או הבשר נעצר מעט ולא נפגם (*מסוכסכת*), היות ויש כמה פגימות הסכין פסולה⁷⁹. **אם יש בסכין פגימה אחת**, אם היא פגימה גמורה "אוגרת" כלומר שהבשר נעצר בתוך הפגימה ונקרע ולא נשחט, פסולה. **אם "מסוכסכת"** כלומר הבשר מסתכסך ולא עובר במהירות וגם אינו נעצר, כשר. **ביאר ר"א "אוגרת"** ביארו שיש פגימה שיש לה ב' עוקצים, אם יעבירו ציפורן היא תעצור על מקום הפגימה, בין אם יעבירו מלמעלה למטה ובין אם יעבירו מלמטה למעלה, ו"מסוכסכת" פגימתה רק מרוח אחד, שצידו השני של העוקץ הושחז. **מבארת הגמ'**, ב"אוגרת" העוקץ הראשון מחליש את עור הבהמה והעוקץ השני פוגם את הסימנים. א"כ ב"מסוכסכת" גם צריך להיפגם שהרי חודו של סכין חותך את העור והעוקץ פוגמת את הסימן. **מבארת הגמ'** שמדובר שהפגימה היא בתחילת הסכין קרוב לידיה, ומדובר ששחט בדרך הולכה ולא החזיר.

אמר רבא ג' הלכות יש בסכין, א. "אוגרת" לא ישחט, שחט פסול. **ב.** "מסוכסכת" לא ישחט, שחט כשר⁸⁰. **ג.** "עולה ויורד" סכין שהייתה בו פגימה גדולה והושחזה כדין, ומקום ההשחזה נמוך משאר הסכין, שוחט לכתחילה. **שאל רב הונא בנו של רב את רב אשי**, מצאנו סתירה בדון "מסוכסכת" אם כשר או פסול, **ביאר רב אשי** בשחיטה שרק הוליק אין פסול במסוכסכת, אבל אם הוליק והביא⁸¹ הרי חוששים שהסימנים נפגמו. **אמר רב אשי לרב אחא בנו של רב אויא**, סכין שאין בה פגם אבל אינו חלק, ניתן לשחוט בה אף לכתחילה. **אמר רב חסדא** המקור לבדיקת סכין "ושחטתם בזה ואכלתם" היינו ששאלו אמר לשחוט דווקא בסכין מסויים. **ומבארת הגמ'** שכוונת רב חסדא היתה בדיקה ע"י חכם, שהרי פשוט שצריך בדיקה מחשש טריפה, **מסקנת הגמ'** שהפסוק הוא אסמכתא ודברי רב חסדא מדרבנן משום כבוד החכם.

צורת בדיקת הסכין:

- א.** בארץ ישראל בדקו בשמש⁸².
- ב.** בנהרדעא בדקו במים⁸³.
- ג.** רב ששת בדק על הלשון.
- ד.** רב אחא בר יעקב בדק בחוט שערה.
- ה.** בסורא בדקו על הבשר, שהרי על לצורך בשר הסכין⁸⁴.
- ו.** **אמר ר"פ** צריך לבדוק את הסכין על הבשר⁸⁵, על הציפורן⁸⁶ ובג' רוחות הסכין (רש"י בכל הסוגיא גרס ג' רוחות וכך הכריע להלכה. ובגליון הביא שבכל המקומות גורסים על ב' צדדים). היינו ב' צדדיו ואמצע חודו. **אמר רבינא לרב אשי**⁸⁷, אמר לנו רב סמא בנו של רב משרשיא שאמרת בשם רבא, בדיקת הסכין על הבשר על הציפורן ובג' רוחות, **אמר רב אשי** לא אמרתי על ג' רוחות, ו"א שאמר שלא אמר את הדבר בשם רבא. **כאשר** ישבו רבינא ורב אחר בנו של רבא לפני רב אשי, הביאו לרב אשי סכין לבדוק, **אמר לרב אחא** שיבדוק, ובדק על הבשר על הציפורן ובג' רוחות, **אמר לו** שיפה בדק, וכן אמר רב כהנא.

******* הוספות וביאורי תוספות *******

⁷⁹ שהרי כל ההיתר במסוכסכת זה רק מחמת שלא היה שהות בפגימה לפגום את הסימן, **כפי המבואר במסקנת הגמ'** שרק באופן שהוליק ולא הביא וכו', א"כ כאשר יש הרבה פגימות אפילו כולם בדרגת מסוכסכת הרי תמיד הפגימה הראשונה היא זאת שתגרום לחיתוך העור והפגימה השניה כבר תפגום בסימן. רש"י ד"ה סכין וכו'.

⁸⁰ א"כ מעתה **צריך להשכיל** מדוע אמרו בגמ' "הרבה פגימות" הרי לפי המבואר ברגע שיש ב' פגימות בדרגה של מסוכסכת, הסכין הפכה להיות כאוגרת. ועי' רש"י.

⁸¹ **עיי' רש"י ד"ה מחליש**, שמבואר שסכין מסוכסכת אין הבדל אם העוקצים בדרך ירידה או עליה, שהרי אם אמרו שסכין שיש בה הרבה פגימות פסולה, **וכפי הנזכר** אפילו שכולם בדרגת מסוכסכת והרי יכול להיות שכל העוקצין לצד אחד והוא שחט בדרך הולכה בלא להחזיר, **בהכרח** שאף בדרך ירידה הפגימה קורעת ולא שוחטת.

⁸² בתנאי שהוליק ולא הביא. **ולכתחילה** לא ישחט אפילו במוליק בלא להביא, שמא יוליק וביא. רש"י ד"ה שחיטתו כשירה.

⁸³ בתוד"ה כאן מבארים **שהיה מקום לתרץ בין ההלכות**, אם הפגימה נמצאת באמצע הסכין או בקצהו.

⁸⁴ רש"י ביאר בד"ה בשימשא, **א.** מעמיד את הסכין בשמש ובודק חודה. **ב.** מעמיד בשמש חודה למעלה ומסתכל בצל ואם יש פגם רואה בצל.

⁸⁵ רש"י ביאר בד"ה במיא, **א.** מוליק את הסכין במים מלמעלה מעט ואם יש פגימה עושה כעין חריץ במים בזמן שמוליק את הסכין. **ב.** מעמיד את הסכין ישר ומניח טיפת מים למעלה, אם יש פגם הטיפה לא תגיע בקו ישר.

⁸⁶ היות והסכין משמשת לחתוך בשר צריך לבודקה על ראש לשונו או על בשר האצבע. ובשאר דברים או שהם רכים מידי או קשים מידי. רש"י ד"ה בישראל.

⁸⁷ בשר האצבע. רש"י ד"ה אבישראל.

⁸⁸ תוס' ד"ה אבישראל העמידו בטעם הדבר, בדיקה על הבשר משום מגע הוושט, ובדיקה על הציפורן משום מגע הקנה.

⁸⁹ **כל מקום שנזכר שאמר בשם רב פלוני הכוונה ששמע מאחרים שאמרו לו בשם אותו הרב**, שהרי רב אשי לא את רבא מעולם. רש"י ד"ה וכן אמר רב כהנא.

ז. **רב יימר אמר** שלא צריך על ג' רוחות⁸⁸, **והראיה** שהרי אמר רבי זירא בשם שמואל לעיל (א, ת) ליבן סכין ושחט בה, שחיטתו כשרה שחיזודה קודם לליבונה ולא חוששים שנפגמו הסימנים מצדדי הסכין היות ובית הצואר מרווח רווח, **כך גם כאן** לא צריך לבדוק צדדי הסכין שהרי בית הצואר לא נוגע בצדדים, ופגימה באותו מקום לא פוסלת.

דף יח

אמר רב הונא בר קטינא בשם רבי שמעון בן לקיש, נזכרו ג' "פגימות", א. פגימת עצם **בקרבת פסח** שעובר על איסור "עצם לא תשברו בו". ב. פגימת **אוזן בבכור** שאינו ראוי להקרבה. ג. פגימת **מום בקודשים**⁸⁹, שחסר איבר וכד' שאינו קרב ונפדה. **לדעת רב חסדא**, אף פגימת סכין. **ור"ה לא מנה** פגימת סכין היות והביא את ענייני קודשים בלבד. וכל ה"פגימות" האמורות **שיעורם** כדי פגימת המזבח⁹⁰, **ושיעורו** כדי שתחגור הציפורן, כלומר תעצר הציפורן. **ומה שלמדנו שנחלקו רשב"י וראב"י** האם פגימת במזבח של טפח או כזית, מדובר לגבי הסייד, אבל האבנים צריכים להיות שלמות לגמרי⁹¹.

טבח שלא מראה את סכיניו לחכם, **לר"ה מנדים אותו**. **לרבא**, מעבירים ממלאכתו, ומכריזים על בשרו שהוא טריפה. **ומבאר הגמ'** שלא נחלקו, באופן שנמצאת **הסכין כשרה**, מנדים. ואם נמצאת **פגומה** מעבירים ממלאכתו ומכריזים. **רבינא אמר** שבאופן שהסכין פגומה צריכים ללכלך את בשרו בגללי בהמה שאף נוכרים לא ירכשו חמנו.

מעשה בשוחט **שלא הראה סכיניו לרבא בר חיננא**, ונידהו והעבירו ממלאכתו והכריז על בשרו שהוא טריפה. לאותו מקום באו מר זוטרא ורב אשי, אמר להם רבא תנסו לפתוח לאותו שוחט זכות שאוכל להחזירו למלאכתו שצריך להשתכר לזון ילדיו, **בדק רב אשי** את הסכין ומצא כשרה, והכשירו. וביאר למר זוטרא שבדאי חושש לכבודו של רבא, אלא מאחר ורבא אמר לו לחפש לו פתח, מסר לו את דינו של השוחט ולא צריך לשאול את רבא רשות להחזירו.

השוחט **ב"מגל-קציר"** בדרך הליכתה, שאמנם יש בה פגימות אבל הם כפופים מאד, **לב"ש** השחיטה פסולה. **ולב"ה** כשר, **וביאר רבי חייא בר אבא בשם ריו"ת**, שלא התירו באכילה, אלא אינה כנבילה לטמא, **ורב אשי** דקדק שלא אמרו ב"ה מתירים⁹², אלא מכשירין, **ודוחה הגמ'**⁹³ שהרי א"כ היה צריך לומר בב"ש שמטמאים, אלא אין ראייה מהלשון, ופסולין, מכשירין, אוסרין ומתירין הכל שווה. **אם השחיזו את הסכין הנ"ל הרי ככל הסכין וכשרה** לכתחילה.

עיונים ונקודות

סכין מתכת בבית המקדש.

דעת הר"י מאורלייני"ש (יומא מב), ששחיטה לא מוגדרת כעבודה, מחמת שהיא שייכת בקודשים כבחולין, אומר האדר"ת ב"חשבונות של מצוה" (מצוה מ) למדנו מדברי התוס', שכאשר שחיטה נוגהת בחול כבקודש, אין היא מוגדרת ל"עבודה". א"כ אף לאיך גיסא כאשר שחיטה אינה נוגהת בחול כבקודש, "שחיטה", עבודה! היכן הנפק"מ? מבואר בגמ' לפנינו דעת רבי עקיבא, שרק משנכנסו לארץ נאסרה עליהם הנחירה, והתחייבו והוצרכו לשחוט לאכול בשר חולין. אולם במדבר הותר לבני"ה נחירה. ובקודשים בודאי הוצרכו לשחוט את הקרבנות שהוקרבו במשכן. לפי"ז, "שחיטה", שבמשכן הייתה מוגדרת לעבודה. שהרי כל זברי התוס' ברור מללו, שכאשר שווה שחיטה בחולין ובקודש, אין השחיטה מוגדרת לעבודה. אולם כאשר השחיטה בקודש היא מיוחדת, דווקא לקודש, שהרי בחולין הותר נחירה, מעשה השחיטה מוגדר כ"עבודה".

נפק"מ, האם מותר להשתמש בסכינים של מתכת, שהרי בבית המקדש נאסר לעבוד בכלי מתכת. ומעתה אם שחיטה היא "עבודה" הרי שיש איסור לעשות סכין ממתכת. אולם אם שחיטה היא לא עבודה אין איסור לעשות בשל מתכת. א"כ בבית עולמים אין לאסור סכין מתכת, כיון שמאז שנכנסו לארץ שחיטה בקודשים ובחולין שווה, והיא לא מוגדרת כעבודה. אולם במשכן שהייתה שחיטה רק בקודשים, ושחיטה הוגדרה כעבודה, יש לאסור סכינים ממתכת. ובהכי מדויק נפלא לשונו הטהור של הרמב"ן על התורה (פרשת יתרו כ, כא) "וכן בבית עולמים לא נעשה בו כלי ברזל מלבד הסכינים כי השחיטה אינה עבודה". והרמב"ן לא התייחס לסכינים שהיו במשכן. ובדווקא כתב רק על בית עולמים כיון שבמשכן השחיטה הייתה לעבודה וא"כ נאסר לעבוד במתכת. ורק בבית עולמים ששחיטה לא מוגדרת כעבודה באשר שווה שחיטה בחולין כבקודשים מותר מתכת. (הגר"י פערלא ח"ג מילואים סי' ח' עמ' רמ"ט: כתב גם כן כעין יסוד הנזכר, ושם עסק, האם הותר לבני"ה במדבר נחירת נוכרי. ונקט שאף הנחירה שהותרה לבני"ה במדבר היא רק במקום הסימנים, ונוכרי שנחר ממועט מפרשת שחיטה, ממילא אף מנחירה בסימנים ועיי"ש.)

***** הוספות וביאורי תוספות *****

⁸⁸ **פסק רש"י (ד"ה הא איכא)** להלכה שככל האמוראים שנשנו לעיל שהצריכו בדיקה בג' רוחות, ואם שכח ולא בדק לפני השחיטה בודק לאחר השחיטה.

⁸⁹ **הוסיפו עוד מומין** שלא שייכים בבכור שהוא רק מן הזכר, ושלמים וחטאות הם מן הנקיבה. וחידשו אף לגבי מומין שלא ניכרים. **והוקשה לרש"י (ד"ה פגימת מום בקודשים)** מדוע לא נכתב בכללות "מום בקודשים" וכולל בקרבו גם את הנידון של בכור, **וביאר** שאם היה נכתב באופן זה היה מקום לבאר, שמום קט כחגירת הציפורן זה אמנם פוסל מהקרבה אבל לא עד כדי לשחט את הבכור במדינה. **בתוד"ה פגימת**, הוסיפו שאמרו לגבי מום בקודשים כדי שלא נאמר שלגבי הקרבה יש פסול אף פחות מפגימת הציפורן.

⁹⁰ ביאר רש"י (ד"ה מזבח) **שהמקור לשלמות המזבח** "זבחת עליו" והרי לא שוחטים ע"ג מזבח, אלא בזמן שהוא שלם. **ואמרו תוד"ה פגימת**, שלא מנו את פגימת המזבח בכלל הפגימות שנזכרו, היות וכתוב במפורש "אבנים שלמות", אבל לגבי מומים אפילו שכתוב "תמים", כמה פעמים לא חששו בנחתך בשר או עצם.

⁹¹ תוס' תמהו **איך נעשה כדבר הזה**, הרי אסור להניף ברזל, ומשמע שתולעת השמיר לא עושה חלק עד פחות מחגירת הציפורן, ואמנם לגבי בית המקדש שנאמר אבן שלמה משמע שכן השתמשו בתולעת שמיר. **אומרים תוס'** שמבואר בזבחים **שבנו את המזבח מאבנים קטנות ושלמות כמו חלוקי נחל**.

⁹² תוס' ד"ה ולא שאלו שהרי מצאנו כמה מקומות שכתוב **כשרה** והכוונה שמותר באכילה, וביארו שכאן היה מקום לטעות.

⁹³ ראיית רב אשי נדחתה אבל לא הלכתו של **רבי חייא בר אבא בשם ריו"ח** שלב"ה אסור באכילה, וכך קיבל מרבתינו. רש"י ד"ה אלא.